

Asia: VN/501/2020

Lausuntopyyntö iäkkäiden henkilöiden palvelukokonaisuutta koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan organisaatio

Kunta tai kuntayhtymä

1. Sosiaalihuoltolain 21 §:n mukaisia asumispalveluja ovat tilapäinen asuminen, tuettu asuminen sekä nk. tavallinen palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. Palveluasumisella tarkoitetaan (kunnan järjestämässä) palveluasunnossa järjestettävää asumista ja palveluja. Erona tehostetun ja tavallisen palveluasumisen välillä on, että tehostettu palveluasuminen sisältää ympärivuorokautiset palvelut. Voitaisiinko tavallisen palveluasumisen käsite mielestänne poistaa lainsäädännöstä?

Kyllä

2. Jos tavallisen palveluasumisen käsite poistetaan lainsäädännöstä, pitäisikö muutoksen koskea kaikkien asiakasryhmien palveluasumista?

3. Jos tavallinen palveluasuminen (kunnan järjestämässä palveluasunnossa) poistuisi palveluvalikosta, pitäisikö kunnan sosiaalitoimella olla velvollisuus joissakin tapauksissa järjestää asiakkaalle hoitoa ja huolenpitoa turvaavien palvelujen lisäksi myös asunto?

Ei

4. Jos tavallinen palveluasuminen jää lainsäädäntöön, pitäisikö omaishoidon tuesta annettua lakia muuttaa niin, että omaishoidon tukea voidaan myöntää myös tavallisen palveluasumisen asiakkaille?

Ei

5. Pitäisikö tehostettua palveluasumista ja muita asumis- ja palvelumuotoja voida toteuttaa samassa toimintayksikössä?

Kyllä

6. Voitaisiinko iäkkäiden henkilöiden asumisen monimuotoisuutta edistää muilla lain muutoksilla?

Kyllä

7. JOS vastasitte kyllä kysymykseen 6, kuvatkaa, millaisilla muilla lainmuutoksilla asumisen monimuotoisuutta voitaisiin edistää.

Kotihoidon lisäksi sosiaalihuoltolaissa voisi olla uutena tehostetun kotihoidon käsite, joka mahdollistaisi palvelun toteuttamisen erilaisissa ympäristöissä, ei pelkästään tehostetussa palveluasumisessa.

Asiakkaan palvelukokonaisuutta sisältävän tiedon yhteiskäytön sujuva käyttö asiakkaan palvelukokonaisuuden turvaamiseksi on erityisen tärkeää. Asiakkaan yhteinen hoito- ja palvelusuunnitelma, joka perustuisi asiakkaan tarpeisiin ka toimintakykyyn sekä ympäristötekijöiden arviointiin muodostaisi pohjan mm. palvelujen resurssoinnille ja sitä kautta myös henkilöstön oikealle mitoitukselle. Hyvinvointiteknologian ja turvateknologian huomiointi osana asiakkaan Tiedon hallintaa koskevassa lainsäädännön uudistamisessa tulisi tiedon kirjaamisen ja käytön osalta esimerkiksi sosiaalihuollon potilastietiedot siirtää osaksi terveydenhuollontietoja. Tällä muutoksella lisittäisiin asiakkaan hoidon laatua ja turvallisuutta esimerkiksi lääkehoidon osalta. Hoidon laadun varmistaminen hoivapalveluissa edellyttää myös sairaanhoidollisen osaamisen vahvistamista. Tietojen saatavuuden varmistaminen ja "kertakirjauksen" periaate lisäisi potilasturvallisuutta sekä asiakastyön resursseja.

Lisäksi lainmuutoksilla, jotka koskevat yhdyskuntasuunnittelua, kaavoitusta sekä ympäristösuunnittelua voidaan myös edistää iäkkäiden monimuotoista asumista. Lupamenettelyn joustavoittaminen ja valvontaviranomaisten yhtenäiset käytännöt maan eri osissa lisäisivät asumisen monimuotoisuutta. ARAn avustukset lisääminen monimuotoiseen asumiseen ja kevyeen asumiseen suurempana investointiavustuksena tukisi muutosta. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen yhtenäiset perusteet lainsäädännössä eri asumismuodoissa edistäisivät muutosta. Keskeistä olisi että asumiskustannukset eivät nousisi kohtuuttomiksi palvelukokonaisuutta on tärkeää. Palvelukokonaisuudessa tulisi huomioida esim. kansallisen KATI-malli.

8. Sosiaalihuoltolain 21 §:n 3 momentin mukaan palveluasumisen saannin edellytyksenä on, että henkilö tarvitsee soveltuvan asunnon sekä hoitoa ja huolenpitoa. Tehostetun palveluasumisen saanti edellyttää lisäksi, että hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautinen. Pitäisikö laissa määritellä tehostetun palveluasumisen saannin edellytykset nykyistä tarkemmin?

Ei

9. Kotipalvelun sisältönä on sosiaalihuoltolain 19 §:n mukaan jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittaminen tai niissä avustaminen. Nämä toiminnot ovat: asuminen, hoito ja huolenpito, toimintakyvyn ylläpito, lasten hoito ja kasvatus sekä asiointi. Luettelo ei ole tyhjentävä. Kotipalveluun sisältyvät tukipalvelut ovat: ateriat-, vaatehuolto- ja siivouspalvelut sekä sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut. Pitäisikö kotipalveluun sisältyvät tukipalvelut erottaa omaksi palvelumuodokseen?

Kyllä

10. Vastaavatko kotipalvelun ja tukipalvelujen käsite ja sisältö nykyisiä asiakkaiden tarpeita vai pitäisikö palvelujen nimikettä ja/tai niiden sisältöä muuttaa?

Ei

11. Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys (HE 4/2020 vp), jossa vanhuspalvelulakiin ehdotetaan säännöksiä tehostetun palveluasumisen henkilöstömitoituksesta. Pitäisikö myös kotihoidon henkilöstön määrästä säätää lain tasolla?

Ei

12. JOS vastasitte kyllä kysymykseen 11, kuvatkaa millä tavalla asiasta pitäisi säätää. Olisiko esimerkiksi Laatusuosituksessa hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017–2019 (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:6) oleva suositus kotihoidon henkilöstön määräytymisestä toimiva tapa?

Nykyisin henkilöstömäärä lasketaan palveluntarpeen mukaisten palvelutuntien perusteella. Tämä on mahdollista jo nykyinsäädännön puitteissa.

13. Tukeeko nykyinen vanhuspalvelulain säännös toimintayksikön johtamisesta (21 §) riittävästi johtamisen kehittämistä?

Kyllä

14. Mitä muuta haluatte tuoda esiin iäkkäiden henkilöiden palveluja koskevan lainsäädännön kehittämisestä?

Täydennys kysymykseen 2. Yhtenäiset termit kaikille asiakasryhmille

Täydennys kysymykseen 3. Asunnon hankinta pitää olla pääsääntöisesti kunnan tehtävä, mutta poikkeustapauksissa voisi olla tarpeellista sosiaalitoimen ja kunnan yhteistyönä järjestää asunto.

Täydennys kysymykseen 9. Selkeyden vuoksi tukipalvelut voitaisiin eriyttää omaksi kokonaisuudeksi (esim. maksujen määräytyminen, palvelujen monimuotoutuminen, uusien palvelujen kehittäminen), mutta asiakkaan tarpeenmukainen palvelukokonaisuus tulisi muodostua kotihoidosta, joka sisältää hoidon ja koti- sekä tukipalvelut erilaisissa asumisympäristöissä.

Muita huomioita:

On tärkeää että palvelutarve arvioidaan asiakaslähtöisesti ja luotettavasti. Eksote pitää hyvänä RAI-välineiden valtakunnallista käyttöönottoa. Tietojen keräyksen automatisointi ja tekoälyn hyödyntäminen (esim. RAI toimintakykytiedot ja työvuorotietojen yhdistäminen) osana palvelutarpeen ennakkointia ja arviointia sekä laadunseurantaa parantaisi iäkkäiden palvelukokonaisuutta. Asiakkaan kokonaistilanteen arvioinnissa tulee ottaa huomioon toimintakyky, terveydentila ja mm. koti- ja asuinympäristöön ja toimintakyvyn tukemiseen liittyvä kokonaisuus, jossa huomioidaan myös etä- ja virtuaalipalvelujen käytön mahdollisuus sekä hyvinvointiteknologian hyödyntäminen. On myös tärkeää, että iäkäs henkilö voi asua samassa asumisyksikössä koko loppuelämänsä ja palvelut mukautuvat hänen tarpeidensa mukaisesti.

Tiedon hallintaa koskevan lainsäädännön uudistamistyössä jatkossa on tärkeää huomioida, että asiakkaan asiaa voidaan hoitaa moniammatillisesti. Yhteinen hoito- palvelu- ja kuntoutussuunnitelma ja siihen liittyvien tietojen katselun ja kirjausten yhteiskäytön helpottaminen lainsäädännöllä edistää tätä tavoitetta.

Tepponen Merja
Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden - Hallinto